

การบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมเพื่อจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด
การศึกษา 4.0 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเลย
**Participatory Academic Management to Organize Learning Activities
Based on Education 4.0 Concept of Phrapariyattidhamma
School in Loei Province**

จักรกฤษณ์ โปดapol, พระมหาจักรพล สิริธโร,
ธนวัฒน์ ชาวโพธิ์ และ สุพรรณณี บุญหนัก
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง
**Chakgrit Podapol, Pramaha Jakpol Siritharo,
Thanawat Chaopo and Supanee Boonnak**
Mahamakut Buddhist University, Srilanchang Campus
Corresponding Author, E-mail: chakgrit.po@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมเพื่อจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดการศึกษา 4.0 (2) ศึกษาผลการดำเนินงานพัฒนาการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการศึกษา 4.0 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเลย และ (3) การศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการศึกษา 4.0 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเลย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (participatory action research: PAR) การดำเนินการวิจัยครั้งนี้มีทั้งหมด 1 วงจร 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นการเตรียมการ 2) ขั้นการวางแผน 3) ขั้นการปฏิบัติการ 4) ขั้นการสังเกตการณ์ 5) ขั้นการสะท้อนผล และ 6) ขั้นการสรุปผล ใช้เทคนิคแบบผสมผสาน ทั้งเชิงปริมาณ ประกอบด้วย 1) การประเมินสภาพการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดการศึกษา 4.0 จากบุคลากรของโรงเรียนพระปริยัติธรรมในจังหวัดเลย ทั้ง 15 โรงเรียน จำนวน 189 รูป/คน 2) การประเมินหลักสูตรฉบับร่าง โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิทางวิชาการ จำนวน 6 ท่าน และ (3) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดการศึกษา 4.0 นักเรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในเขตจังหวัดเลย จำนวน 2 แห่ง คือ โรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา อำเภอเมือง จังหวัดเลย จำนวน 162 รูป สำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นการสัมภาษณ์ และการสังเกต ดำเนินการในพื้นที่โรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยา อำเภอเมืองเลย และโรงเรียนธรรมนิเทศวิทยา อำเภอเอราวัณ โดยมีผู้ร่วมวิจัยหลักเป็นผู้

* วันที่รับบทความ : 28 กันยายน 2566; วันแก้ไขบทความ 29 ตุลาคม 2566; วันที่รับบทความ : 30 ตุลาคม 2566

มีส่วนได้เสียภายในโรงเรียน ชุมชน รวมทั้งสิ้น 33 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบสังเกต แบบตรวจสอบ หรือบันทึก แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และแบบสัมภาษณ์กลุ่ม

ผลการวิจัยพบว่า (1) องค์ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นจากการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดการศึกษา 4.0 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเลย” ในครั้งนี้ เป็นความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นจากการที่ผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมมือกันปฏิบัติตามหลักการของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม 1 วงจร 6 ขั้นตอน ที่ได้นำเอาหลักการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participatory learning approach) มาใช้เป็นตัวสอดแทรกเสริมในการลงมือปฏิบัติ ผู้วิจัยได้ต่อยอดความรู้ใหม่ดังกล่าวจนได้ซึ่งองค์ความรู้ใหม่ที่ผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันตั้งชื่อว่า “Phrapariyattidhamma Loei Model” (2) การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังการใช้หลักสูตรของกลุ่มทดลอง โรงเรียนธรรมนิเทศ์วิทยาในภาพรวมและรายด้าน มีค่าเฉลี่ยหลังการทดลองมีค่าสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.01 และ (3) การศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการศึกษา 4.0 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเลย พบว่า กลุ่มทดลองมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน สามารถเรียงลำดับจากสูงสุดไปหาต่ำสุดได้ดังนี้ ด้านปัจจัยนำเข้าการจัดกิจกรรม ด้านผลลัพธ์โครงการ ด้านคุณภาพตามวัตถุประสงค์ ด้านบริบทของโครงการ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านกระบวนการหรือขั้นตอนการจัดกิจกรรม

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้; การศึกษา 4.0; การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม; พาร์

Abstracts

The objectives of the research were to study the participatory academic administration for organizing learning activities, based on the Education 4.0 concept, to study the operational result of the Education 4.0-based learning development, and to study the student satisfaction with the Education 4.0-based learning management of Phrapariyattidhamma Schools on General Studies in Loei province. The study was conducted through the participatory action research (PAR), including one cycle and 6 stages, namely, 1) preparation, 2) planning, 3) acting, 4) observation, 5) reflection, and 6) conclusion. The mixed method research (MMR) was taken to collect the data. The quantitative approach was used to collect 1) the data on assessment of existing conditions of the Education 4.0-based learning activity organization from 189 personnel of fifteen Phrapariyattidhamma Schools on General Studies in Loei province, 2) the data on the draft course assessment by six academic experts, and 3) the data on the student satisfaction with the Education 4.0-based learning activity organization from 162 students of two Phrapariyattidhamma Schools on General Studies; Srijanwittaya School, Muang Loei district, Loei province, and Thammanit Wittaya School, Erawan district, Loei province. The observation, check-lists, notes, in-depth interview and group interview were used to collect the qualitative data on the operations of Srijanwittaya School and Thammanit Wittaya School from thirty-three core researchers as stakeholders of schools and communities.

The research finding was the new knowledge base from the research, derived from cooperation of co-researchers to follow the 'one cycle six steps' principles of participatory action research. Then, it was extended and developed until the new model was jointly created and named 'Phrapariyattidhamma Loei Model.' The comparison of student achievement before and after the trial of the draft course by the experimental group from Thammanit Wittaya School was found to be totally and separately different at a statistically significant level of 0.01; their mean score after the trial was higher than before the trial. The study of student satisfaction with the Education 4.0-based learning activity organizing revealed that the experimental group was totally satisfied with the learning activities at a high level. Separately considered in the descending order, the input of activities was with the highest level of mean scores, followed by the project's output, the quality by the objectives, the project's context, and the process or the activity steps was with the lowest level.

Keywords: Learning Management; Education 4.0; Participatory Action Research; PAR;

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงของบริบทเศรษฐกิจและสังคมโลกตามกระแสโลกาภิวัตน์ที่เกิดจากการปรับเปลี่ยนด้านเทคโนโลยีดิจิทัล ได้ขับเคลื่อนโลกในยุคการแข่งขันทางเศรษฐกิจที่ต่างจากเดิม จากยุคการผลิตสินค้าและบริการที่เน้นใช้ทรัพยากรธรรมชาติเพียงอย่างเดียว ในโลกยุคปัจจุบันไม่เพียงพอต่อไป จำเป็นต้องนำนวัตกรรมใหม่ ๆ เข้ามาช่วยเพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้าและบริการ ถือได้ว่าโลกได้เดินทางมาถึงยุคเศรษฐกิจความรู้และข้อมูลข่าวสาร เพื่อเสริมสร้างระดับรายได้ของประเทศไทยให้ยกระดับจากประเทศรายได้ปานกลาง หรือประเทศกำลังพัฒนา สู่ประเทศพัฒนาแล้ว การศึกษาจึงเป็นเครื่องมือในการตอบสนองนโยบายของรัฐบาล โดยกำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาการศึกษาภายใต้ 6 ยุทธศาสตร์ เป็นแนวทางสู่การยกระดับการศึกษาไปสู่ยุค 4.0 ที่สอดคล้องกับสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี โดยมีเป้าหมายสู่การเป็นประเทศไทย 4.0 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560 : ฉ-๗)

จากการที่รัฐบาลได้ประกาศนโยบายการพัฒนาประเทศแบบ Thailand 4.0 ขึ้นมา ทำให้เกิดกระแสการเปลี่ยนแปลงขึ้นในทุกภาคส่วน ไม่เว้นแม้แต่ในระบบการศึกษาของไทย การพัฒนาประเทศให้ยั่งยืนตามแนวทาง Thailand 4.0 ได้นั้น ต้องจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับยุคประเทศไทย 4.0 ซึ่งการศึกษาไทยยุค 4.0 เป็นการจัดการเรียนการสอนที่สอนให้ผู้เรียนสามารถนำองค์ความรู้ที่มีอยู่ทุกหนทุกแห่งบนโลกนี้มาบูรณาการเชิงสร้างสรรค์ เพื่อพัฒนานวัตกรรมต่าง ๆ มาตอบสนองความต้องการของสังคม ประเทศไทยในอดีต มีการพัฒนา สังคมและเศรษฐกิจ วัฒนธรรมและการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่โมเดลประเทศไทย 1.0 ที่เน้นภาคการเกษตร ไปสู่ประเทศไทย 2.0 ที่เน้นอุตสาหกรรมเบาและก้าวสู่โมเดลประเทศไทย 3.0 ที่เน้นอุตสาหกรรมหนัก และประเทศไทย 4.0 ที่เน้นนวัตกรรม หรือเศรษฐกิจฐานความรู้ ซึ่งเป็นไปตามที่กรอบยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579) คือ “ประเทศมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” นำไปสู่การพัฒนาให้คนไทยมีความสุข และตอบสนองต่อ

การบรรลุซึ่ง ผลประโยชน์แห่งชาติ ในการที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิต สร้างรายได้ระดับสูง และสร้างความสุขของคนไทย จักรกฤษณ์ โปตาพล และคณะ. (2563, 1 พฤศจิกายน)

การศึกษา 4.0 จึงเป็นการเรียนการสอนที่สอนให้นักศึกษา สามารถนำองค์ความรู้ที่มีอยู่ทุกหนทุกแห่งบนโลกนำมาบูรณาการเชิงสร้างสรรค์ เพื่อพัฒนานวัตกรรม ซึ่งแนวทางสร้างนวัตกรรมด้านการศึกษาที่จะต่อยอดไปสู่การนำไปใช้ วิธีที่ดีที่สุด ที่จะทำให้ผู้เรียนสร้างนวัตกรรมได้ คือ การใช้รูปแบบนำเสนอโครงการ ปล่อยให้ผู้เรียนได้ใช้เทคโนโลยี ในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ปล่อยให้กล้าคิดและกล้าที่จะผิด แต่ทั้งหมดก็ยังคงต้องอยู่ในกรอบที่สังคมต้องการหรือยอมรับได้ (พรชัย เจดามาน, 2559 : ออนไลน์) การปฏิรูปการศึกษาและการจัดการเรียนรู้จึงเป็นโจทย์สำคัญสำหรับทุกภาคส่วนจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการดำเนินการ

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาพระปริยัติธรรม พุทธศักราช 2562 โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เป็นการศึกษาศาสนาทั้งแผนกบาลีสนาทและแผนกธรรมสนามหลวง ควบคู่กับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของกระทรวงศึกษาธิการ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาดำเนินการจัดการเรียนการสอนให้เป็นที่ไปตามหลักการ จุดหมาย และโครงสร้างของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) โดยส่วนมากนักเรียนของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญ จังหวัดเลยเป็นนักเรียนที่ขาดแคลนโอกาสทางการศึกษา จึงได้บวชเรียนเพื่อได้เล่าเรียนในระดับมัธยมศึกษาหลังจากจบการศึกษา ระดับประถมศึกษา มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดต่าง ๆ ไม่เฉพาะเพียงจังหวัดเลย ถือว่ามาจากร้อยพ่อพันแม่ แต่มาอยู่อาศัยจำวัดวัดต่าง ๆ ในเขตจังหวัดเลย โดยเปิดสอนในลักษณะเป็นการศึกษาสงเคราะห์ให้ผู้ที่มีขาดโอกาสเล่าเรียน ได้เล่าเรียนโดยบวชเป็นสามเณรก่อน (จักรกฤษณ์ โปตาพล, 2561 : 3)

ในการจัดการเรียนการสอนอยู่ในกำกับของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ มีจุดมุ่งหมายเช่นเดียวกับโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ทั้งด้านสติปัญญา ร่างกาย จิตใจ และสังคม ผู้เรียนมีความรู้และทักษะพื้นฐาน มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ และมีวิสัยทัศน์ เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ มีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ มีสุนทรียภาพ รู้จักตนเอง พึ่งตนเองได้ และบุคลิกภาพดี มีสุขนิสัย สุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี ปลอดภัยจากสิ่งเสพติดให้โทษ มีทักษะในการจัดการและการทำงานรักษางาน มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ เป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชนและสังคม สามารถดำรงชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข และปฏิบัติตามวิถีประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข มีจิตสำนึกที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม อนุรักษ์ภูมิปัญญาไทย ศิลปวัฒนธรรมไทย

ในปัจจุบันการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษายังถือว่า มีคุณภาพที่ไม่เทียบเท่ากับโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังที่ พระมหาวิรุฑ อคควโส (คำจันทราช) (2562 : 2) กล่าวว่า โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาเป็นสถานศึกษาที่ต้องมีการพัฒนาให้สอดคล้องกับยุคสมัย แต่จากการติดตามประเมินผลการจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในภาพรวมพบว่า ยังมีประเด็นปัญหาสำคัญที่จะต้องได้รับการพัฒนาอีกหลายประการที่ไม่เทียบเท่ากับโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน และพระจักรพล สิริธโร (ป๋องศิริ) (2559 : 66) กล่าวว่า สภาพการณ์ที่เป็นอยู่ของการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา มีประเด็นที่ต้องได้รับการพัฒนาที่สำคัญอยู่หลาย ๆ ประเด็น ไม่ว่าจะในด้านคุณภาพและมาตรฐานในการจัดการศึกษา ในปัจจุบันของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ที่ยังไม่เป็นที่ยอมรับจากสังคมในวงกว้าง การจัดการเรียนการสอนตามแนวทางการจัดการศึกษา 4.0 ถือเป็น การตั้งเป้าหมายการศึกษาที่อยู่ภายใต้ความสร้างสรรค์ของโรงเรียน ครูผู้สอน และผู้บริหารที่จะช่วยให้นักเรียนใช้ศักยภาพของตนเองสร้างสรรค์ผลงานของตนเองออกมาให้เป็นที่ประจักษ์ คณะผู้วิจัยได้มีประสบการณ์การทำวิจัยเกี่ยวกับโรงเรียนพระปริยัติธรรมอย่างต่อเนื่อง ประกอบกับมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง ได้ลงนามข้อตกลงความร่วมมือกับสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดเลย เพื่อพัฒนาผลงานวิชาการด้านพระพุทธศาสนา รวมทั้งงานวิชาการเพื่อพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรมในจังหวัดเลย ซึ่งแผนงานวิจัยนี้เป็นการบูรณาการงานวิจัยที่มีทั้งศาสตร์ด้านการบริหารการศึกษา เข้ากับการมีส่วนร่วมของหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง สร้างเป็นเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการ จะช่วยขับเคลื่อนมาตรฐานการศึกษาให้เป็นที่ไปตามแนวทางประเทศไทย 4.0 ช่วยให้สังคมและประเทศชาติให้หลุดพ้นกับดักรายได้ปานกลางและความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ของประชาชนในประเทศไทยต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมเพื่อจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดการศึกษา 4.0 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเลย
2. เพื่อศึกษาผลการดำเนินงานพัฒนาการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการศึกษา 4.0 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเลย
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการศึกษา 4.0 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเลย

ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เป็นรูปแบบที่เน้นความเป็นศาสตร์เชิงวิพากษ์ (critical science) ที่มีลักษณะเป็นการพรรณนาหรือบรรยายเชิงวิพากษ์ (critical description) ซึ่งนอกจากจะมุ่งหวังให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแล้ว ยังเป็นการวิจัยที่จะก่อให้เกิดการเรียนรู้ขึ้นทั้งในระดับบุคคล ระดับกลุ่มบุคคล และระดับโรงเรียน เป็นการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงตามหลักการเรียนรู้จากการกระทำ (learning by doing) และยังมุ่งหวังให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ในลักษณะเป็นองค์ความรู้ฐานรากจากการกระทำ (grounded knowledge from doing) เครื่องมือเพื่อใช้ในการวิจัยกำหนดตามกรอบแนวคิดของ Mills (2007) มี 3 ลักษณะ ดังนี้ 1) แบบสังเกตแบบมีส่วนร่วม (participant observation) 2) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (in depth interview) และแบบสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย (focus group interview) และ 3) แบบตรวจสอบหรือบันทึก (examining/records) ผู้ร่วมวิจัยเป็นผู้บริหาร ครู และบุคลากรที่ปฏิบัติงานประจำโรงเรียน และบุคลากรภายนอกโรงเรียน ซึ่งเป็นคณะกรรมการสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม จำนวน 33 รูป/คน การวิจัย ได้ดำเนินการวิจัยในระหว่างเดือนพฤษภาคม - เดือนธันวาคม 2565 โดยที่ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันดำเนินการตามวงจรและขั้นตอนที่ได้กำหนดไว้ร่วมกัน เริ่มจากขั้นตอนที่ 1 การเตรียมการ (preparation) ช่วงปิดภาคเรียนก่อนเปิดเรียนในปีการศึกษา 2565 เมื่อเดือนพฤษภาคม 2565 และสิ้นสุดการดำเนินการในขั้นตอนที่ 10 การสรุปผล (conclusion) ในเดือนธันวาคม 2565 โดยแต่ละขั้นตอนมีรายละเอียดการดำเนินการ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมการ (preparation) แบ่งการดำเนินงานออกเป็น 2 ระยะคือ 1) การเตรียมการก่อนลงพื้นที่ โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการเกี่ยวกับการกำหนดกลุ่มผู้ร่วมวิจัยและการเตรียมความพร้อมของผู้วิจัยเอง และ 2) การลงพื้นที่อย่างเป็นทางการ เป็นการดำเนินกิจกรรมเพื่อการเสริมพลังด้านความรู้ความเข้าใจให้กับผู้ร่วมวิจัยเกี่ยวกับระเบียบวิธีวิจัยที่ใช้ และเกี่ยวกับแนวคิดเชิงเทคนิคที่จะทำให้การดำเนินงานในขั้นตอนต่างๆในระยะต่อไป เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้น

ขั้นตอนที่ 2 การวางแผน (planning) มีกิจกรรมที่ดำเนินการรวม 3 กิจกรรม คือ 1) การวิเคราะห์สภาพของงานที่ต้องการพัฒนาหรือต้องการเปลี่ยนแปลง 2) การจัดทำแผนปฏิบัติการ (action plan) และ 3) การสะท้อนผลการดำเนินงาน

ขั้นตอนที่ 3 การปฏิบัติ (acting) มีกิจกรรมที่ดำเนินการทั้งหมด 3 กิจกรรมหลัก คือ 1) การกำหนดแนวทางในการปฏิบัติงาน ซึ่งประกอบด้วย การทบทวนจัดทีมงานโครงการ การแต่งตั้งทีมติดตามและประเมินผล และการจัดทำเครื่องมือเพื่อใช้ในการวิจัย 2) การนำโครงการลงสู่การปฏิบัติ ซึ่งเป็นช่วงระยะเวลาที่แต่ละทีมงานโครงการนำโครงการลงสู่การปฏิบัติ มีการติดตามและรายงานความก้าวหน้าของโครงการ และการสรุปและประเมินโครงการ และ 3) การสะท้อนผลการปฏิบัติ มีสิ่งที่ดำเนินการคือการจัดกิจกรรมการสะท้อนผล

การดำเนินงานในขั้นตอนการปฏิบัติ โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์หลังการปฏิบัติ (After Action Review: AAR) และ 2) การสรุปผลการนำหลักการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (participatory learning) ไปปฏิบัติ

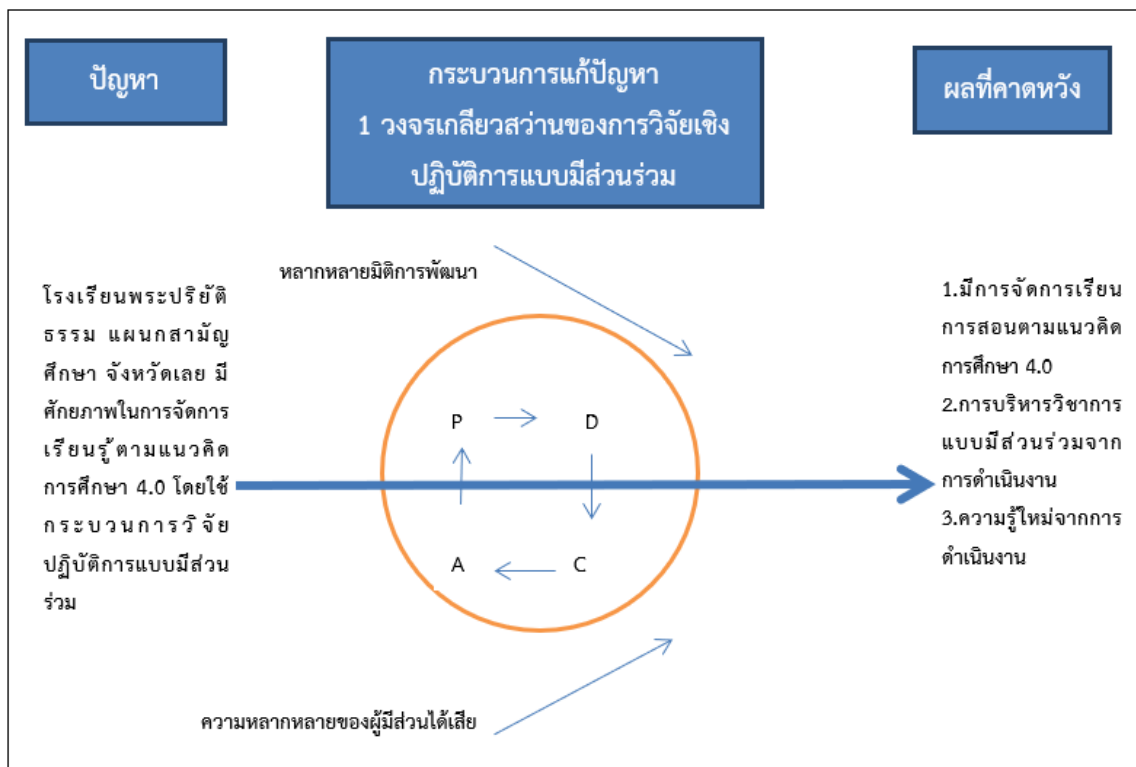
ขั้นตอนที่ 4 การสังเกตผล (observing) ในขั้นนี้ได้ทำเป็นคู่ขนานไปกับขั้นตอนที่ 3 การปฏิบัติ (acting) ในลักษณะของการทำไปสังเกตไป โดยในขั้นตอนนี้จะมีกิจกรรมหลักรวม 3 กิจกรรม คือ 1) การกำหนดเทคนิควิธีและเครื่องมือการวิจัยในการสังเกตผล 2) การจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และ 3) การสะท้อนผลการดำเนินงาน

ขั้นตอนที่ 5 การสะท้อนผล (reflecting) เป็นการนำเอาผลการบันทึกจากการสังเกตผลในทุกขั้นตอนที่ผ่านมา คือ ขั้นตอนการเตรียมการ ขั้นตอนการวางแผน ขั้นตอนการปฏิบัติ และขั้นตอนการสังเกตผล ทั้งที่เป็นผลการบันทึกจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและการบันทึก การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ บันทึกภาคสนาม บันทึกอนุทิน เครื่องบันทึกเสียง และเครื่องบันทึกภาพ นำมาเสนอเพื่อก่อให้เกิดการถกเถียงอภิปรายร่วมกัน

ขั้นตอนที่ 6 การสรุปผล (conclusion) แบ่งการดำเนินงานออกเป็น 2 ระยะ คือระยะแรกจัดจะเป็นการจัดกิจกรรมการถอดบทเรียน (lesson distilled) และระยะที่ 2 จะเป็นการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และจัดแสดงนิทรรศการเพื่อชื่นชมความสำเร็จ โดยมีกิจกรรมดำเนินการในระยะนี้ เช่น การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนบ้านโนนวังเยี่ยม การจัดแสดงนิทรรศการเกี่ยวกับการดำเนินงานที่ผ่านมาทั้งหมด การฉายวีดิทัศน์ การแสดงของเด็กนักเรียนและผู้ร่วมวิจัย เป็นต้น

กรอบแนวคิดในการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอแนวคิดเพื่อและกำหนดผู้ร่วมวิจัย (Research participants) โดยยึดหลักความสมัครใจในการเข้าร่วม ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดดังนี้

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการดำเนินการวิจัยเรื่อง “การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ของโรงเรียนศรีจันทร์วิทยา: การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม” ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการสรุปผลการวิจัยโดยเรียงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยตามลำดับดังนี้

1. รูปแบบการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการศึกษา 4.0 ของโรงเรียน พระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเลย

องค์ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นจากการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดการศึกษา 4.0 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเลย” ในครั้งนี้ เป็นความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นจากการที่ผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมมือกันปฏิบัติตามหลักการของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม 1 วงจร 6 ขั้นตอน ที่ได้นำเอาหลักการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participatory learning approach) มาใช้เป็นตัวสอดแทรกเสริมในการลงมือปฏิบัติ ผู้วิจัยได้ต่อยอดความรู้ใหม่ดังกล่าวจนได้ซึ่งองค์ความรู้ใหม่ที่ได้ผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันตั้งชื่อว่า “Phrapariyattidhamma Loei Model” ในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการศึกษา 4.0 ของโรงเรียน พระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเลย ประกอบด้วย 3 โครงการ คือ 1) โครงการส่งเสริมและพัฒนาครูผู้สอน มีกิจกรรม 2 กิจกรรม จัดอบรมและพัฒนาครูเพื่อให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบและวิธีการจัดกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่ผลิตชิ้นงาน ประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีช่วยสอนสร้างชิ้นงาน 2) โครงการพัฒนาหลักสูตร จำนวน 2 หลักสูตร คือ 1) จัดทำหลักสูตรระยะสั้น “บาลี บา ริสตัด้า” และ 2) จัดทำหลักสูตร “ยูทูบเปอร์ ชูป’ตาร์ สามเณร” และ 3) โครงการการสร้างพลังร่วมเพื่อส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดการศึกษา 4.0 ประกอบด้วย 2 กิจกรรม คือ 1) จัดทำผ้าป่าเพื่อการศึกษา 2) จัดหาสื่อการเรียนการสอน อุปกรณ์ที่เอื้อต่อการเรียนรู้

2. ผลการดำเนินงานพัฒนาการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการศึกษา 4.0 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเลย

การเปลี่ยนแปลงจากการปฏิบัติ พบว่ามีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นทั้งที่เป็นการเปลี่ยนแปลงที่คาดหวัง และการเปลี่ยนแปลงที่ไม่คาดหวัง ดังนี้

1) การประเมินและเปรียบเทียบสภาพการการบรรลุผลจากการนำโครงการลงสู่การปฏิบัติ เพื่อให้เห็นถึงความก้าวหน้าและผลสำเร็จของการดำเนินงานโครงการ พบว่าในการประเมินการนำโครงการลงสู่การปฏิบัตินั้น พบว่า โครงการต่าง ๆ บรรลุผล บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

2) สภาพการดำเนินงานกิจกรรมการเรียนรู้ 4.0 โรงเรียนพระปริยัติธรรม จังหวัดเลย ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยาในภาพรวมและรายด้าน มีค่าเฉลี่ยหลังการทดลองมีค่าสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.01

3) สภาพการดำเนินงานกิจกรรมการเรียนรู้ 4.0 โรงเรียนพระปริยัติธรรม จังหวัดเลย ของโรงเรียนธรรมนิเทศก์วิทยาในภาพรวมและรายด้าน มีค่าเฉลี่ยหลังการทดลองมีค่าสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.01

4) ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังการใช้หลักสูตรของกลุ่มทดลอง โรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยาในภาพรวมและรายด้าน มีค่าเฉลี่ยหลังการทดลองมีค่าสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.01

5) การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังการใช้หลักสูตรของกลุ่มทดลอง โรงเรียนธรรมนิเทศก์วิทยาในภาพรวมและรายด้าน มีค่าเฉลี่ยหลังการทดลองมีค่าสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.01

3. ความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการศึกษา 4.0 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเลย

การศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการศึกษา 4.0 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเลย พบว่า กลุ่มทดลองมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน สามารถเรียงลำดับจากสูงสุดไปหาต่ำสุดได้ดังนี้ ด้านปัจจัยนำเข้าการจัดกิจกรรม ด้านผลลัพธ์โครงการ ด้านคุณภาพตามวัตถุประสงค์ ด้านบริบทของโครงการ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านกระบวนการ ขั้นตอนการจัดกิจกรรม

อภิปรายผลการวิจัย

1. รูปแบบการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการศึกษา 4.0 ของโรงเรียน พระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเลย

องค์ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นจากการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดการศึกษา 4.0 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเลย” ในครั้งนี้ เป็นความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นจากการที่ผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมมือกันปฏิบัติตามหลักการของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม 1 วงจร 6 ขั้นตอน ที่ได้นำเอาหลักการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participatory learning approach) มาใช้เป็นตัวสอดแทรกเสริมในการลงมือปฏิบัติ ผู้วิจัยได้ต่อยอดความรู้ใหม่ดังกล่าวจนได้ซึ่งองค์ความรู้ใหม่ที่ได้ผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันตั้งชื่อว่า “Phrapariyattidhamma Loei Model” ในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการศึกษา 4.0 ของโรงเรียน พระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเลย ประกอบด้วย 3 โครงการ คือ 1) โครงการส่งเสริมและพัฒนาครูผู้สอน มีกิจกรรม 2 กิจกรรม จัดอบรมและพัฒนาครูเพื่อให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบและวิธีการจัดกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่ผลิตชิ้นงาน ประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีช่วยสอนสร้าง

ชิ้นงาน 2) โครงการพัฒนาหลักสูตร จำนวน 2 หลักสูตร คือ 1) จัดทำหลักสูตรระยะสั้น “บาลี บาริสต้า” และ 2) จัดทำหลักสูตร “ยูทูปเปอร์ ชูป’ตาร์ สามเณร” และ 3) โครงการการสร้างพลังร่วมเพื่อส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดการศึกษา 4.0 ประกอบด้วย 2 กิจกรรม คือ 1) จัดทำผ้าป่าเพื่อการศึกษา 2) จัดหาสื่อการเรียนการสอน อุปกรณ์ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นจากการใช้ตัวสอดแทรกเสริมคือหลักการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม 5 ขั้นตอน คือ 1) ชั้นประสบการณ์ (experiences) 2) ชั้นสะท้อนคิดและอภิปราย (reflection and discussion) 3) ชั้นความคิดรวบยอด (conception) 4) ชั้นทดลองหรือประยุกต์ใช้แนวคิด (experimentation/application) และ 5) ชั้นสรุปและประเมินผล (conclusion and evaluation) ทั้งนี้ เมื่อหลอมรวมความรู้ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ทำให้ได้รูปแบบของการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนสำหรับโรงเรียนบ้านโนนวังเยี่ยม ที่เรียกว่า “Phrapariyattidhamma Loei Model” ปัจจัยที่ส่งผลให้การดำเนินงานครั้งนี้สำเร็จได้ตามเป้าหมายก็ด้วยความร่วมมือร่วมใจของผู้ร่วมวิจัยทุกคนที่ได้เสียสละทั้งแรงกาย แรงใจ เวลา และทุนทรัพย์เพื่อการทำงานร่วมกัน และให้ความร่วมมือในการวิจัยทุกขั้นตอน เช่น ในการจัดทำผ้าป่าการศึกษาของโครงการที่ 3 เป็นต้น และอีกสิ่งหนึ่งก็คือการใช้แผนปฏิบัติการที่มีลักษณะเด่นเฉพาะคือเป็นแผนที่เกิดขึ้นจากการจัดกระทำร่วมกันระหว่างผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยโดยมีการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบ และที่สำคัญคือเป็นแผนที่มีการใช้ทรัพยากรทางการบริหารที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประสิทธิผลอย่างสูงสุดทั้งในด้านคน เงิน วัสดุอุปกรณ์ และการบริหารจัดการ นั่นเอง ซึ่งสอดคล้องกับที่ เสนาะติเยาว์ (2543 : 52) ได้กล่าวไว้ว่า การให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการวางแผน (participative planning) นั้นมีความสำคัญมาก เพราะคนทุกคนล้วนกระทบต่อการวางแผนไม่ว่าทางใดก็ทางหนึ่ง การให้คนมีส่วนร่วมจะทำให้ได้ข้อมูลมากขึ้น ทำให้เกิดความคิดริเริ่มและความคิดสร้างสรรค์มากขึ้น ซึ่งจะทำให้ได้แผนที่ดีและสมบูรณ์ และเมื่อมีการนำแผนไปใช้คนก็จะมีคามผูกพันกับแผน มีความเข้าใจและยอมรับแผนด้วยเช่นกัน ซึ่งทำให้แผนดำเนินต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์การมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหลากหลายกลุ่มทั้งในและนอกชุมชนซึ่งให้ความร่วมมือในการวิจัยครั้งนี้ ไม่ว่าจะเป็นตัวผู้ร่วมวิจัยวิจัยเองที่เป็นทั้งผู้ร่วมดำเนินการวิจัยและให้การสนับสนุนการดำเนินงานในทุก ๆ ด้านไม่ว่าแม้แต่การบริจาคทรัพย์เพื่อการพัฒนา ซึ่งการมีส่วนร่วมของชุมชนนั้นเป็นสิ่งสำคัญยิ่งในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน ดังที่ อภิสิทธิ์ บุญญา (2553 : 63) กล่าวว่าลักษณะการมีส่วนร่วมของชุมชนที่จะส่งผลให้การดำเนินงานของโรงเรียนประสบผลสำเร็จได้นั้นคือการให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งในและนอกชุมชนเข้ามามีบทบาทและส่วนร่วมในกิจการของโรงเรียน และเป็นกระบวนการที่ประชาชนในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของชุมชนและท้องถิ่นได้เข้ามาเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาของโรงเรียนโดยร่วมแสดงความคิดเห็นและกระทำในสิ่งที่เห็นพ้องต้องกัน ตลอดจนร่วมพิจารณากำหนดปัญหา ความต้องการของโรงเรียนโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือ แก้ไขปัญหา และหาแนวทางพัฒนาโรงเรียน ซึ่งการมีส่วนร่วมนั้นจะมีตั้งแต่การร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมรับผลประโยชน์ ร่วมประเมินผล และร่วมในการเสนอแนะในกิจการของโรงเรียน

2. ผลการดำเนินงานพัฒนาการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการศึกษา 4.0 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเลย

การเปลี่ยนแปลงจากการปฏิบัติ พบว่ามีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นทั้งที่เป็น การเปลี่ยนแปลงที่คาดหวัง และการเปลี่ยนแปลงที่ไม่คาดหวัง ดังนี้ 1) การประเมินและเปรียบเทียบสภาพการการบรรลุผลจากการนำโครงการลงสู่การปฏิบัติ เพื่อให้เห็นถึงความก้าวหน้าและผลสำเร็จของการดำเนินงานโครงการ พบว่าในการประเมินการนำโครงการลงสู่การปฏิบัติ นั้น พบว่า โครงการต่าง ๆ บรรลุผล บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ 2) สภาพการดำเนินงานกิจกรรมการเรียนรู้ 4.0 โรงเรียนพระปริยัติธรรม จังหวัดเลย ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์ วิทยาในภาพรวมและรายด้าน มีค่าเฉลี่ยหลังการทดลองมีค่าสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.01 3) สภาพการดำเนินงานกิจกรรมการเรียนรู้ 4.0 โรงเรียนพระปริยัติธรรม จังหวัดเลย ของโรงเรียนธรรมนิเทศ์วิทยาในภาพรวมและรายด้าน มีค่าเฉลี่ยหลังการทดลองมีค่าสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.01 4) ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังการใช้หลักสูตรของกลุ่มทดลอง โรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์วิทยาในภาพรวมและรายด้าน มีค่าเฉลี่ยหลังการทดลองมีค่าสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.01 5) การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังการใช้หลักสูตรของกลุ่มทดลอง โรงเรียนธรรมนิเทศ์วิทยาในภาพรวมและรายด้าน มีค่าเฉลี่ยหลังการทดลองมีค่าสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.01 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การมีหลักสูตรที่เกิดจากการจัดกระทำร่วมกันของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย ซึ่งในครั้งนี้ผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายจัดทำหลักสูตรขึ้นมา เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการสอนของโรงเรียนบ้านโนนวังเยี่ยม ซึ่งความสำคัญของหลักสูตรสถานศึกษานี้ วิชัย วงษ์ใหญ่ (2554 : 32) ได้กล่าวไว้ว่า หลักสูตรสถานศึกษาเป็นหัวใจสำคัญสำหรับการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ ผู้เรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาต้องใช้ความร่วมมือร่วมใจของบุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ทั้งผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง ชุมชน ตลอดจนตัวผู้เรียน จึงจะทำให้หลักสูตรสถานศึกษาที่จัดทำขึ้นนั้นสอดคล้องกับสภาพของการนำไปใช้อย่างแท้จริง กิจกรรมการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเป็นอีกกิจกรรมหนึ่งซึ่งส่งผลให้การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนประสบความสำเร็จตามเป้าหมายได้ ด้วยเพราะจากการดำเนินงานโครงการต่าง ๆ ได้มุ่งเน้นไปที่เป้าหมายซึ่งเป็นผลผลิตของโรงเรียนซึ่งก็คือตัวผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังแนวคิดจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่กล่าวถึงการจัดการเรียนรู้ที่ยอมรับว่าบุคคลหรือผู้เรียนมีความแตกต่างกันและทุกคนสามารถเรียนรู้ได้ ดังนั้นในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ครูหรือผู้จัดการเรียนรู้ควรมีความเชื่อพื้นฐานอย่างน้อย 3 ประการ คือ (1) เชื่อว่าทุกคนมีความแตกต่างกัน (2) เชื่อว่าทุกคนสามารถเรียนรู้ได้ และ (3) เชื่อว่าการเรียนรู้เกิดได้ทุกที่ ทุกเวลา และสอดคล้องกับแนวคิดของสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2552 : 58) ที่กล่าวไว้ในลักษณะเดียวกันว่าการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญนั้นเป็นแนวคิดที่มุ่งที่จะพัฒนาผู้เรียนโดยการให้

ความสำคัญกับผู้เรียน ให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนตามความต้องการ รวมทั้งให้มีส่วนร่วมและรับผิดชอบการเรียนรู้ของตนเอง ซึ่งแนวคิดนี้จะช่วยทำให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จในการเรียนได้อย่างแท้จริง

3. ความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการศึกษา 4.0 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเลย

การศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการศึกษา 4.0 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเลย พบว่า กลุ่มทดลองมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน สามารถเรียงลำดับจากสูงสุดไปหาต่ำสุดได้ดังนี้ ด้านปัจจัยนำเข้า การจัดกิจกรรม ด้านผลลัพธ์โครงการ ด้านคุณภาพตามวัตถุประสงค์ ด้านบริบทของโครงการ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านกระบวนการ ขั้นตอนการจัดกิจกรรม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า นักเรียนให้ความพึงพอใจในการเรียนรู้แบบปฏิบัติ (Active learning) เป็นเพราะทำให้มีความกระตือรือร้นที่จะเรียน นอกจากนี้ผู้สอนยังมีการจัดเตรียมกระบวนการเรียนการสอนการจัดห้องเรียนการเตรียมความรู้ มีคู่มือเอกสารประกอบการเรียน และมีการจัดการเรียนรู้เป็นหน่วยการเรียนรู้ แบ่งเนื้อหาเป็นสถานี แล้วให้ผู้เรียนเปลี่ยนฐานเรียนแบบต่าง ๆ ได้เหมาะสมกับเนื้อหาไปเรื่อย ๆ สอดคล้องกับ ธนวัฒน์ อินทวิ (2563 : 383) ได้ศึกษาปัจจัยสาเหตุที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการเรียนแบบ Active Learning ของนักศึกษามหาวิทยาลัย พบว่า จากภาพผลการศึกษา ปัจจัยสาเหตุที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการเรียนแบบ Active Learning ของนักศึกษามหาวิทยาลัย พบว่า ตัวแปรสาเหตุที่มีอิทธิพลทางตรงต่อความพึงพอใจในการเรียนแบบ Active Learning ในทางบวกมากที่สุด คือ ผลลัพธ์ที่เกิดประโยชน์ มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.67 สำหรับผลการตรวจสอบความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ มีความสอดคล้องกัน โดยผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าค่าไค-สแควร์ (X^2) มีค่า 32.50 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p\text{-value} = 0.49$ และสอดคล้องกับงานวิจัยของเมฆ ทรงอาจ (2558) ได้ศึกษารูปแบบการเรียนการสอน รายวิชาจิตวิทยาสำหรับครู (200 204) โดยใช้การสอนแบบมีส่วนร่วมของนิสิตปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น พบว่า ความพึงพอใจของนิสิตปริญญาตรีที่มีต่อการใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วม (Active Learning) รายวิชาจิตวิทยาสำหรับครู (200 204) พบว่า โดยรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านคุณลักษณะอาจารย์อยู่ในระดับมาก รองลงมา คือด้านการจัดการเรียนการสอน อยู่ในระดับมาก ส่วนค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือด้านสื่อและสิ่งสนับสนุนการเรียนการสอน อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านอื่น ๆ มีค่าเฉลี่ยที่ใกล้เคียงกันและมีความสัมพันธ์กันตามลำดับ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดการศึกษา 4.0 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเลย” ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1) เนื่องจากโรงเรียนพระปริยัติธรรมมีความจำเป็นในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการศึกษา 4.0 ดังนั้น ควรกำหนดนโยบายการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนเป็นนโยบายหลักของโรงเรียนในทุกปีการศึกษา
- 2) เนื่องจากโรงเรียนพระปริยัติธรรมเป็นโรงเรียนที่มีผู้บริหารและครูผู้สอนเป็นพระภิกษุสงฆ์ ควรมีนโยบายในการพัฒนาผู้บริหารโรงเรียนหรือครูผู้สอนเป็นการเฉพาะเพื่อให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงในกระบวนการศึกษา 4.0
- 3) แม้ว่าโรงเรียนพระปริยัติธรรมจะมีปัญหาด้านงบประมาณในการบริหารจัดการที่ไม่เพียงพอ หรือปัญหาครูไม่ครบชั้น และคุณภาพของครูไม่ตรงตามสาขาวิชาที่สอน แต่โรงเรียนก็สามารถบริหารจัดการและพัฒนาการเรียนการสอนได้ประสบผลสำเร็จ ดังนั้น หน่วยงานต้นสังกัดควรให้ความสนใจและพิจารณาให้ความช่วยเหลือ หรือยกย่องในผลงานที่ประสบผลสำเร็จ รวมทั้งให้การดูแลอย่างใกล้ชิดในทุกด้านเพื่อเป็นขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของคณะครู
- 4) เพื่อให้การพัฒนาเครือข่ายความรู้ หรืองานอื่น ๆ ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมในจังหวัดเลยอย่างต่อเนื่อง ควรมีนโยบายจัดทำข้อตกลงร่วมมือทางวิชาการกับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้างที่เป็นสถานบันอุดมศึกษาสำหรับพระสงฆ์เช่นเดียวกัน

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

- 1) การนำเอาการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมไปใช้ในการพัฒนางานต่าง ๆ ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมอื่น ๆ ควรศึกษาหลักการ จรรยาบรรณ และบทบาทของผู้วิจัยให้เข้าใจอย่างชัดเจนก่อนที่จะนำไปใช้และต้องมีความเชื่อมั่นว่าการมีส่วนร่วมนั้นจะส่งผลต่อการพัฒนาได้เป็นอย่างดี
- 2) ปัจจัยที่เป็นแรงจูงใจให้ผู้ร่วมวิจัยเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ของโรงเรียนในครั้งนี้ก็คือ ความเป็นกัลยาณมิตร และสัมพันธภาพอันดีที่มีระหว่างผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยทุกคน และที่สำคัญคือความคาดหวังต่อการส่งเสริมพัฒนาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของโรงเรียนให้ดีขึ้นในทุก ๆ ด้าน ดังนั้น โรงเรียนที่จะเอาเอารูปแบบของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมไปใช้จะต้องเรียนรู้ถึงวิธีการสร้างสัมพันธภาพและสร้างแรงจูงใจให้เกิดขึ้นกับบุคคลเหล่านี้
- 3) การกำหนดเป้าหมายในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อนำไปใช้ในการจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทรัทธยานอกจากจะมุ่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นแล้ว ยังต้องมุ่งให้เกิดการเรียนรู้ และความรู้ใหม่ขึ้นด้วย ทั้งในระดับบุคคล ระดับกลุ่มบุคคล และระดับองค์กร

4) ในการใช้ตัวสอดแทรกเสริม (additional intervention) สำหรับการวิจัย ควรคำนึงถึงหลักการหรือนวัตกรรมอื่น ๆ มาใช้เพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาหรือการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น นอกเหนือจากหลักการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมที่นำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้

5) การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนปรียัติธรรมนั้น จะต้องตระหนักถึงข้อเท็จจริงว่าเป้าหมายของการพัฒนาที่แท้จริงคือ “นักเรียน” ทุกคน ซึ่งในแต่ละปีการศึกษาจะสับเปลี่ยนหมุนเวียนกันมาเข้าเรียนในโรงเรียน ดังนั้น โรงเรียนปรียัติธรรมทุกแห่งที่จะนำเอาการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมนี้ไปประยุกต์ใช้จะต้องดำเนินการพัฒนาตามวงจรของการวิจัยต่อไปอีก แม้จะไม่มีผู้วิจัยจากภายนอกเข้ามาช่วยอีกก็ตาม

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการทำวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐาน เพื่อเป็นโมเดลในแต่ละระดับชั้น ในแต่ละรายวิชา และผู้บริหารโรงเรียนควรให้การสนับสนุนทั้งในด้านการจัดอบรมให้ความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการทำวิจัย รวมทั้งให้ทุนสนับสนุนหรือจัดหาแหล่งทุนจากภายนอกให้

2) ควรมีการทำวิจัยเกี่ยวกับข้อเสนอเชิงนโยบายหรือยุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการศึกษา 4.0 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม จังหวัดเลย เพื่อสร้างแนวทางปฏิบัติของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในด้านนโยบายโรงเรียนพระปริยัติธรรม

3) ควรมีการทำวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการวิจัยเชิงประเมิน (Evaluation research) เพื่อประเมินสภาพพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดการศึกษา 4.0

เอกสารอ้างอิง

จักรกฤษณ์ โปตาพล และคณะ. (2563). *แนวทางการจัดการศึกษาตามแนวคิดการศึกษา 4.0 ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง*. การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 18 และระดับนานาชาติ ครั้งที่ 2 วันที่ 1 พฤศจิกายน 2563 ณ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

จักรกฤษณ์ โปตาพล และคณะ. (2561). *รูปแบบการใช้ฉันทะจากหลักธรรมอิทธิบาท 4 เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเลย*. รายงานการวิจัย. นครปฐม: สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

ธนวัฒน์ อินทวิ. (2563). ปัจจัยสาเหตุที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการเรียนแบบ Active Learning ของนักศึกษามหาวิทยาลัย. *วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย*. 4 (3), 383 – 394.

พรชัย เจดามาน. (2559). บทความสมรรถนะแห่งตน: การพัฒนาตนเองของบุคลากรการศึกษาที่ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงในทศวรรษที่ 21. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 25 กรกฎาคม 2565. แหล่งที่มา: http://personnel.obec.go.th/home/wp-content/uploads/2016/05.pdf?module=upload_config%22.

- พระจักรพล สิริธโร. (2559). *การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ในโรงเรียนศรีจันทร์วิทยา: การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม*. ดุษฎีนิพนธ์ ศษ.ด. การบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระมหาวิโรกุล อคควโส (คำจันทราช). (2562). *การบริหารสถานศึกษายุค 4.0 โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดอุดรธานี*. วิทยานิพนธ์ พธ.ม. พุทธบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- เมฆ ทรงอาจ. (2558). *รูปแบบการเรียนการสอน รายวิชาจิตวิทยาสำหรับครู (200 204) โดยใช้การสอนแบบมีส่วนร่วมของนิสิตปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2554). *การพัฒนาหลักสูตรระดับอุดมศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. กรุงเทพมหานคร: บริษัท อาร์ แอนด์ พรินท์ จำกัด.
- สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. (2562). *พระราชบัญญัติการศึกษาพระปริยัติธรรม พุทธศักราช 2562*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579*. กรุงเทพมหานคร: บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2552). *แนวทางการจัดการเรียนรู้ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย
- เสนาะ ตีเยาว์. (2543). *หลักการบริหาร*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อภิสิทธิ์ บุญยา. (2553). *การมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนดีเด่นขนาดเล็ก: การศึกษาเพื่อสร้างทฤษฎีฐานราก*. วิทยานิพนธ์ ศษ.ด. (การบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น